

Forord

Velkommen til en dobbeltudgave af *Jernbanehistorie* – Jernbanemuseets årsskrifts niende og tiende årgang. 2021 og 2022 var travle år, der blandt andet bød på et par bogudgivelser: *Bogenseslagteren* og *Danmarks jernbanemiljøer*, der begge udkom som en del af fejringen af de danske jernbaners 175-års jubilæum i 2022. Bøgerne er forfattet af tidskriftets redaktion, hvilket er hovedårsagen til, at der blev sprunget et år over – og at der denne gang udkommer et dobbeltnummer. 2022 var som sagt jubilæumsår for jernbanen, og derfor er hovedparten af tidsskriftet denne gang viet til de seneste 25 års jernbanehistorie – til den generelle historie, til den mest centrale forandring, der indledte perioden og til en lille historie om en markedsføringsmæssig succes. Der er dog også blevet plads til en enkelt artikel, som ikke drejer sig om den seneste udvikling.

Der indledes således med en artikel om en af de tidlige industribaner. Kalk- og kalkstensudvinding var i gang på Faxe-egnen før jernbanen kom til, men en smalsporet industribane spillede en stærk rolle allerede fra 1860'erne – først som hestebane – siden med damp som trækraft. Artiklen behandler de forskellige entreprenørers forslag til løsninger i løbet af 1850'erne.

Hovedartiklen, som fylder mere end halvdelen af tidsskriftet, er en overflyvning over nogle helt centrale udviklingstræk i de seneste 25 år. Det er historien om direktiver fra EF/EU, etableringen af en banestyrelse, nye aktører på passager- og godstransportområdet, brobygning på tværs af landsdele og mellem lande med afvikling af færgefart til følge, skandaler om miljømæssig og menneskeligt uforsvarlig ophugning af færger, indkøb af stærkt forsinket og for ringe togmateriel og håndtering af kritiske journalister. Det er historien om manglende vedligehold af infrastrukturen, om en ulykke og om elektrificering. Det er også historien om samling af lokalbaner, etablering af ny bymæssig jernbanetrafik i de største byer og digitaliseringen af billetsystemer og sikkerhedssystemer.

Den måske væsentligste forandring og omdefinering af jernbanevirksomheden og organiseringen heraf i Danmark,

som fandt sted for omtrent 25 år siden, og som efterfølgende har defineret udviklingen, var opsplittningen af den gamle statslige virksomhed i flere uafhængige dele – og konkurrenceudsættelsen af jernbanevirksomheden i Danmark. Det betød, at der kom flere aktører til, og at DSB's virksomhedsgrundlag blev reduceret. Baggrunden for denne udvikling behandles dybdegående i den følgende artikel, som ser på økonomiske forudsætninger og den komplicerede proces med opdelingen i en operatørdel og en styrelse, der stod for infrastrukturen. Ikke mindst diskuteres hvoraf, den måde bodelingen fandt sted på, udsprang og hvilke motiver der måtte ligge bag.

I den afsluttende artikel fortælles kort historien om skabelsen af Harry og Bahnsen og kampagnens succes. Det var den måske mest succesrige reklamekampagne fra DSB, som fandt sted omkring årtusindskiftet og godt et årti frem.

Til slut bringer vi som vanligt et lille udvalg af anmeldelser af nyere jernbanelitteratur – denne gang spredt over emner som jernbanenostalgia fra 1960'erne, jernbanen som instrument for racisme og kolonialisme, jernbaneuheld på Bornholm og en kulturhistorie om det at vente på toget.

Jernbanehistorie har en bred tilgang til det samfundsmæssigt vigtige emne: jernbanen og dens historie. Derfor bringer vi gerne artikler med vidt forskelligt fagligt udgangspunkt – så længe rejsen og jernbanen er i centrum. Tidsskriftet favner både den politiske, sociale, teknologiske, mentale, økonomiske og kulturelle historie – sågar også naturhistorie – ligesom vi ikke kun opfatter det som fortid – men i høj grad også nutid.

Redaktionen vil som altid gerne opfordre forskere og forfattere af jernbanerelaterede emner til at indsende forslag og idéer til artikler i form af korte beskrivelser (abstracts). Vi ønsker at *Jernbanehistorie* skal være det førende forum for jernbanehistorisk forskning i dets mange afskygninger, så hjælp os ved at skrive artikler.

Redaktøren, april 2023